

Ольга Токарчук,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри теорії та історії

держави і права

Національного педагогічного

університету імені М. П. Драгоманова

УДК 340.122/13(477)(091) «19»

Між природним і позитивним правом: українська державність княжої доби у правничо-політичній думці 20-40-х рр. XX ст.

Для розвитку української історико-правничої науки слід критично переосмислити витoki української державності та еволюцію її права. Сьогодні особливо зростає інтерес науковців до творчих надбань української еміграції 20-40-х рр. XX ст., однією з основних тем досліджень якої стало походження української державності. Чимало праць учені в еміграції присвятили історії українського права, зокрема, детальний аналіз відповідних правових пам'яток дав змогу українським правникам у еміграції з'ясувати витoki формування та розвитку державних і правових інститутів княжої доби.

Методологічною основою даної статті стали праці Б. Андрусішина, І. Бойка, В. Гончаренка, М. Грушевського, В. Єрмолаєва, А. Іванової, В. Потульницького, С. Сворака, І. Скуратович, Р. Стефанчука, І. Усенка та інших, які сприяють осмисленню державних, політичних, правових процесів і мають важли-

ве значення для подальшого їх аналізу.

Схема періодизації історії українського права Р. Лашенка відповідає певним етапам історичного розвитку української нації, пов'язаним з правовим станом української державності; періодизація ученого виявилася достатньо засадничою, про це свідчить те, що вона з незначними змінами лягла в основу періодизації історії держави і права України сучасних правничих шкіл, зокрема київської, харківської, львівської. Протягом 1923-1924 рр. у Празі опубліковано два томи ґрунтового дослідження Р. Лашенка «Лекції по історії українського права». Подібно до М. Грушевського, який систематизував існуючі матеріали з історії України у своїй «Історії України-Руси», Р. Лашенко здійснив спробу систематизувати всі попередні дослідження з історії українського права – вважає В. Потульницький. Основну увагу вчений приділив висві-

тленню історії джерел українського права, зокрема історії державно-правового ладу України [14, с. 64].

Ще один історик українського права А. Яковлів у роки еміграції працював активно та плідно. В 1928 р. опубліковано його дослідження – «Копні суди на Україні», «Договір Б. Хмельницького з Московою р. 1654» та «Статті Б. Хмельницького в редакції 1659 року» та б. ін. [13, с. 269]. І. Скуратович зазначає, що творча спадщина науковця об'ємна й різноманітна. Найбільшу увагу вченого привертала проблеми історії українського права та української державності. Він досліджує історію копних судів, вплив старочеського права на право українське в XV-XVI ст., проблему магдебурзького права в Україні в XVI-XVIII ст., звичаєвого права, кодифікації права України у XVIII ст. [18, с. 209].

Першою збіркою звичаєвого права стала «Руська Правда», яка використовувалась і в Литовсько-Руській державі. Норми давнього звичаєвого права були присутні в змісті Литовського статуту, підкреслював А. Яковлів, а також властиві правовим нормам війська запорізького [4, с. 231; 9, с. 144].

А. Яковлів стверджував – норми, які містить збірник «Руська Правда», дають можливість уяснити, що вони містять практичну мету – дати можливість суддям справедливо вирішувати справи на підставі діючого права, а сторонам – відстоювати свої права в суді. Правник допускав, що «Руська Правда» застосовувалася в судах, про що свідчить значна кількість її списків [23, с. 633].

В. Гончаренко підкреслює, що у IX-X ст. найбільш поширеною була система норм усного звичаєвого права. До введення християнства на русі шлюбно-сімейні відносини в Київській Русі регулювалися виключно нормами звичаєвого права. Звичайним правом вирішувалися порядок діяльності і компетенція державних органів, формування

збройних сил, збору податків та ін. [15, с. 286].

В українській правовій психології і в уяві право повинно бути правдою. Аналізуючи «Руську Правду», С. Шелухін цитував її норми (переважно звичаєвого права), так, якщо наймит втече від пана до князя або до судді зі скаргою на пана, то його не слід карати, а варто здійснити справедливий суд. Це, на думку правника, нормативний припис правового мислення. У «Руській Правді» вчений знаходить досить розвинений юридичний погляд на судові докази, вимогу віднайти внутрішню правду і справедливість для матеріального права. Знаходить виразне поняття про честь і кваліфікацію образ за зовнішніми і внутрішніми прикметами. Знаходить досить розвинену систему права родинного, спадкового, договірнього [21, арк. 110].

В. Єрмолаєв зауважив, що Правда Ярослава розпочинається статтею про навмисне вбивство і обмежує застосування кровної помсти як пережитку родового ладу. Норми статті не допускають застосування самосуду чи особистої помсти, передбачають можливість застосування матеріального відшкодування для потерпілої сторони і князя [3, с. 30].

Під час аналізу «Руської Правди» С. Шелухін не знайшов ні слідів на вирішення судових процесів боєм сторін, свідків, найнятих для того бійців. Учений дійшов до висновку, що попередній розвиток того права, яке міститься в «Руській Правді», є не в московському праві, а в українському праві, елементи якого увійшли в «Грамоту Казимира 1457 р.», в «Судебник Казимира 1468 р.», у «Грамоту Олександра 1494 р.», у «Литовський Статут 1529 р.» та інші пам'ятки українського права, які майже цілком свідомо ігнорувалися російськими вченими під час вивчення «Руської Правди» [21, арк. 110].

Щодо форми й організації влади в стародавній Україні-Русі, то

центральною правник Р. Лащенко визначив ідею народоправства, аргументуючи це тим, що верховним органом держави було віче. Князь, як орган влади брав участь в управлінні державою, будучи «необхідним її елементом».

Наголосимо, що сучасні дослідники, зокрема С. Сворака, вважають, що українська національна народо-владна традиція державно-правового творення і розвитку пройшла такі основні етапи: формування інституційно-вічевого державного устрою (розпочинається з IV – V ст., закінчується утвердженням інституту князя Руських земель з його військово-охоронною та адміністративно-розпорядчою функціями); запровадження «Руської Правди» – розширюються владні функції князя і дружини, формуються три незалежні гілки судової влади (князівський, церковний, громадський суди), розширюються функції віче [17, с. 342-343].

Наступне, за Р. Лащенком, – це ідея централізації влади: автономія громад, місцеве самоврядування. Виборчий принцип характеризується демократичністю. Існувало домінування приватно-правових принципів в сфері державного управління. Окресленим уявляється договірний характер правових стосунків (договори князів між собою, існуючий зв'язок віча й князя, договори князів з різними територіями) [7, с. 128; 14, с. 66]. Важливого значення княжим договорам надавав також А. Яковлів. Вони мали здебільшого писану форму; учений називав їх найдавнішими правовими пам'ятками. Договори, що дійшли до його сучасності, А. Яковлів подібно до Р. Лащенко класифікував на: міжнародні договори, договори князів між собою, договори князів з народом [23, с. 633]. С. Шелухін у лекціях з історії українського права [83] писав, що IX ст. український народ був організованим у Київську державу – Русь. До XIII ст. Україна була досить могутньою державою з

високою культурою. У 912 р. київські князі Олег, а потім Ігор уклали з Візантією договори, вказує С. Шелухін, у яких забезпечувалися політичні й торгівельні інтереси грецького та українського народів [22, арк. 7]. Отже, щодо договірного характеру правових стосунків у Київській Русі, С. Шелухін стояв на тих же позиціях, що й зазначені вище історики права Р. Лащенко та А. Яковлів.

Визначаючи форму правління у Київській Русі як ранньофеодальну монархію, підкреслює В. Єрмолаєв, варто зважати на наявність в її політичній системі традиційних демократичних інститутів таких як віче, органів міського самоврядування, боярської ради при великих київських князях. Вчений відзначає, що великі київські князі у законотворенні зважали на демократичні традиції Русі, прагнули до соціального порозуміння та гуманізму [3, с. 30].

Важливе відкриття здійснив професор А. Андрієвський (правник, колишній член Директорії); у праці в «Збірнику Українського Університету у Празі» (1925). Він віднайшов джерело, що висвітлює правову культуру українських прапредків-трипільців, пов'язуючи їх правові поняття з «Руською Правдою» і звичаєвим правом українців, таким чином встановивши вісь української правової культури впродовж близько трьох тисяч років. Це свідчить про вроджений потяг українців до законності й порядку. А. Андрієвський проаналізував писаний кодекс геттів (з XIV ст. до Христа), народу-сусіда трипільців того самого часу, і зазначив, що «правна геттійська культура, що відбилася в кодексі, дуже близька до старовинної, а також і сучасної культури українського народу» [8, с. 218].

Вищеозначена проблема є малодослідженою в історико-правовій думці, проте останнім часом починає привертати до себе увагу науковців. Так, відомо, що за наступників короля Теліпінуса, приблизно 1500-

1460 рр. до Хр., геттіти кодифікують своє право, яке на протипагу принципам «око за око», відзначалося гуманним виміром кари за проступки [12, с. 6].

С. Шелухін писав: «Український народ в давні віки мав своє високо розвинуте європейське право, що росло у нього і чужими впливами: геттійським, еллінським, римським, кельтським і ін.» Про геттійське право він згадує, здебільшого посиляючись на статтю згаданого професора А. Андрієвського під назвою «Геттійський кодекс і українська правна культура» [20, арк. 106].

А. Андрієвський, проаналізувавши кодекс і звичаї та закони України на різних етапах її правового й державного розвитку, виявив багато тожностей. Зокрема, однаковими є форми землекористування – рілля, сінокоси, сад, схожістю характеризується побут еліти – весілля. В праві українців і в кодексі батько та мати мають однакові права щодо дітей («Литовський Статут», звичаї); режим окремого проживання подружжя («Литовський Статут»), споріднення не по батькові, а по матері («Руська Правда»). Покарання за перелюбство у козацьких судах і в кодексі було рівнозначним, так само як і посвячення меж, відомий проступок пересівання та ін. [8, с. 219].

Викликала неабияке зацікавлення у емігрантських колах ієрархія в державі згідно досліджуваного кодексу. Очоловав державу король із духовенством і князями. «За королем ішли різного роду воєнно-зобов'язані. Це аналогії до староукраїнських бояр і землян. Потім ті, що працювали на землях, більш-менш вільні хлібо-роби, подібні до наших «смердів»; за цим залежні люди, на зразок наших холопів, наймитів, звичайних і рільних закупів і вкінці – раби. Як бачимо, – писав А. Андрієвський, – геттійська держава є до деякої міри прототипом київської України-Руси часів «Руської Правди» (зі статті професора А. Андрієвського «Геттійський

кодекс і українська правна культура») [20, арк. 106].

Національне звичаєве право мало «коріння» в житті народу з найдавніших віків і традиції до найновіших часів. Спускаючись від «Руської Правди» в цю глибину, доходимо, писав С. Шелухін, до кодексу Геттів – народу арійського, дивовижно схожого у своєму правовому побуті з українським народом як матеріальними умовами життя, так і світоглядом, правосвідомістю, побутом, психологією. Побут Геттів надзвичайно схожий з українським, а їхній кодекс має багато спільного з «Руською Правдою» [21, арк. 16].

Такий погляд підтримує А. Яковлів, відзначаючи, що правові звичаї українського народу зародилися до періоду Київської Русі. Т. Маньгора стверджує, що А. Яковлів надавав важливого значення звичаєвому праву. Основним і найважливішим джерелом права він вважав неписане звичаєве право, що витворилося шляхом безперервного дотримання народних звичаїв протягом століть і підпорядкування звичаєвим правилам правового життя і побуту [9, с. 144].

Перші правові норми виникають шляхом проголошення їх чільними представниками народу у випадках, в основному, при вирішенні спорів між учасниками певних відносин, і визнання їх усім народом за правила слухні, доцільні, вказував А. Яковлів, що містять у собі життєву справедливість – «правду», яким усі згодні коритися й дотримуватися у майбутньому. Таким чином, в первісному періоді правового життя єдиним правотворчим джерелом був сам народ, що встановлював обов'язкові правила життя і поведінки для підтримання правопорядку – писав дослідник. Так постає перша норма звичаєвого права, що потім застосовується до всіх випадків, подібних до первісного, вже вирішеного, і такою практикою життя набувають обов'язкової сили норми закону [23, с. 633].

Щодо теорії походження правового звичаю Р. Лашенко підтримував професора В. Сергеевича, що звичай зароджується при певному способі реагування на визначені події з боку найбільш сильних, енергійних осіб, на практику поведінки яких завжди дивиться вся громада, натовп. Такий спосіб реагування на однакові випадки життя громада переймала і на схожі випадки сама застосовувала таку поведінку допоки такий спосіб реагування не отримав силу загального правового звичаю [7, с. 18]. Пізніше населення застосовувало звичай, не здійснюючи його аналізу, «оскільки даний звичай відповідав життєвим умовам і мав сам по собі визначну вартість», достатнім було, з погляду Р. Лашенка, що даний звичай набрав правової сили, здобув загальне визнання, авторитет.

Ю. Крикун відзначає вагомий внесок у дослідження звичаєвого права вчених української діаспори Р. Лашенка, А. Яковліва, С. Дністрянського [4]. Серед сучасних досягнень у сфері дослідження звичаєвого права з поміж інших слід виділити монографію колективу авторів під керівництвом професора І. Усенка під назвою «Правовий звичай як джерело українського права IX–XIX ст.» [16], монографію Л. Кушинської «Звичаєве право та його еволюція у східнослов'янському суспільстві (VI–XI ст.)» [5].

Л. Кушинська зазначає, що головними ознаками правового звичаю є природний характер формування та високий ступінь відповідальності рівню розвитку суспільних відносин; відповідність правового звичаю інтересам більшості суспільства [6, с. 53].

На думку С. Дністрянського в доісторичній добі розвиток суспільного життя в Україні відбувався так само, як і в Західній чи Середній Європі. З приходом варягів, «чужинців норманського походження», які, з погляду С. Дністрянського, започаткували українську державу і «пе-

ревели племінний устрій у державний», визначились «ті правні елементи, які дали справді почин українській державі»: 1) «тривка центральна власть в руках князя і його дружини» 2) «витворення тривкого відношення між центральною властю та самоуправою населення на територіальних основах» [2, с. 148]. Б. Андрусишин припускає, що слово «варяг» запозичене з давньоскандинавської або з давньоісландської мови й означає «спільник, член корпорації», «спільник, товариш по клятві, воїн, який склав присягу», людина, становище якої забезпечено договором, або той, хто користується безпекою і захистом [1, с. 89, 90].

С. Дністрянський вважав, що княжа доба об'єднала князівсько-дружинний порядок з народоправством доісторичних часів. В. Потульницький дослідив, що характер української державності княжої доби, за уявленням С. Дністрянського, певною мірою відрізнявся від державності інших народів, зокрема, Західної Європи. Після великого переселення народів всі держави Західної Європи сформувалися шляхом завоювань і мали військово-феодалний устрій. На теренах нашої держави не було основи для утворення феодалізму західноєвропейського сеньйоро-васального типу, оскільки українське населення постійно проживало на своїх власних землях і не шукало нових територій [14, с. 173].

В. Гончаренко вважає, що Київська Русь – це феодальна держава, яку очолював монарх – великий київський князь, що здійснювала значний вплив на політичне життя країн західної Європи, сусідніх азійських країн; поряд з формуванням і розвитком держави, на думку вченого, удосконалювалося і право Київської Русі, яке було правом привілеєм, оскільки у його нормах закріплювалося привілейоване становище феодалів-землевласників [15, с. 293].

Щодо норм державного устрою, то центральна влада зосереджувала-

ся в руках великого князя, боярської ради і віча. Звичаєвим правом означувалося, які особи мають право на княжий престол, дозволялося щоб князь, який перебував на престолі, вказав у заповіті спадкоємця. Заповіт не міг суперечити звичаєвому праву, підкреслював С. Дністрянський, з якого випливало, що члени роду обіймали княжий престол по старшинству. Для здійснення права на престол формально потрібні були вибори віча, тобто народ не зрікся права вибору князя, хоч і притримувався норм звичаєвого права – писав С. Дністрянський [2, с. 148].

Боярська рада – це центральна влада, що об'єднувала представників княжої дружини з представниками земель. Засідання проводилися у дворі князя, де обговорювалися всі важливі політичні справи, а саме законопроекти, питання внутрішнього державного устрою, міжнародні справи (в тому числі питання війни і миру), релігійні питання, відзначав правник [2, с. 149].

Віче, з міркувань С. Дністрянського, здійснювало не тільки законодавчу функцію, а також приймало участь у вирішенні питань про війну та мир, всіх питань про внутрішній державний устрій. Найвищий суд відбувався під проводом князя, бояр та в присутності народу. Щодо компетенції трьох центральних гілок влади, С. Дністрянський прийшов до висновку, що вони «рівні, але звичайно тому собі не суперечні, що боярська рада була справжньою радою, а віче мало щоправда обов'язуючу силу навіть супроти князя, але воно сходилося не постійно, і чим більше громадяне були вдоволені зі свого князя» [2, с. 149].

Чимало спільних рис вчений-правник він вбачає у структурі української держави Київської Русі та провідних західноєвропейських держав тієї доби – Франції, Англії, Німеччини. Це давало підстави йому

зарахувати Україну до європейських держав. Об'єднувало ці держави існування локального самоуправління та суверенність самої держави, а не королівської чи князівської влади, обмеженої правними прерогативами державної структури [14, с. 174].

Отже, згідно концепції С. Дністрянського, в період середньовіччя виникає поняття «суверенність держави». Основою державно-правових відносин був договір як справжня або фіктивна форма важливих правових актів. Важливу, а то й головну роль відігравав договір між главою держави та населенням, яке виступало як «цілісність» у формі станів.

І. Музика прийшла до висновку, що історико-правничка наука не дійшла однозначної оцінки щодо ролі та місця звичаєвого права в правовій системі. Вона зараховує С. Дністрянського до тієї когорти вчених, які розглядали звичаєве право як відносно самостійну підсистему норм, що є невід'ємною частиною системи права, виникає в додержавний період і може еволюціонувати та існувати паралельно з системою норм, створених державою, на будь-якому етапі розвитку держави та права [10, с. 15].

Ми вбачаємо у творчості вчених діаспори поєднання ідей звичаєвого і позитивного права в історії українського права княжої доби. Підтримуємо думку сучасних науковців, про те, що врахування віддаленого досвіду українського народу в процесі правотворчості України в даний час сприяло би підвищенню ефективності законодавства та визначенню доцільних шляхів розвитку українського суспільства. Багато ідей і правових концепцій із надбань українських вчених-правників у еміграції не втрачають своєї актуальності у процесі державо- і правотворення України.

Список використаних джерел

1. *Велика українська юридична енциклопедія*: у 20 т. – Х.: Право, 2016. – Т. 1.: Історія держави і права України / редкол.: В. Д. Гончаренко (Голова) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – 848 с.
2. *Дністрянський С.* Загальна наука права і політики / С. Дністрянський: Т. 1 Наклад українського університету в Празі. Друк державної друкарні в Празі, 1923 р. – 400 с.
3. *Єрмолаєв В. М.* Принципи «Руської правди» продовжують жити в правовій системі сучасної України/В. М. Єрмолаєв//Актуальні проблеми науки історії держави і права : матеріали «круглого столу», присвяч. пам'яті проф. А. Й. Рогожина (Харків, 5 жовт. 2013 р.) / М-во освіти і науки України, НУ ЮАУ, НАПрН України, Асоц. випускників НУ ЮАУ ім. Я. Мудрого. – Х. : Право, 2013. – С. 28-35.
4. *Крикун Ю. С.* Звичаєве право українців у наукових дослідженнях 1920-х - на початку 1930-х років [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. історич. наук: спец. 07.00.05 «Етнологія» / Юлія Сергіївна Крикун ; Київ. гнац. ун-т імені Тарса Шевченка. – К., 2009. – 20 с.
5. *Кушинська Л. А.* Звичаєве право та його еволюція у східнослов'янському суспільстві (VI-XI ст.): монографія / Л. А. Кушинська – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. – 142 с.
6. *Кушинська Л. А.* Звичаєве право України: навчальний посібник для студентів напряму підготовки «Правознавство» / Л. А. Кушинська. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. – 209 с.
7. *Лащенко Р. М.* Лекції по історії українського права Ч. 1 Княжа доба / Ростислав Митрофанович Лащенко . – 1923 . – 146 с.
8. *Липа Ю. І.* Призначення України/ Ю.Липа. – Нью-Йорк: Українська книгарня «Говерля», 1953. – 308 с.
9. *Маньгора Т. В.* Звичаєве право в працях Андрія Яковліва / Т. В. Маньгора // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 18: Економіка і право / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. - К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2014. – Вип. 25. – С. 142-147.
10. *Музика І. В.* Дослідження співвідношення звичаєвого та позитивного права представниками соціологічного напряму в українській правовій думці / І. В. Музика // Тези до XV Міжнародної історико-правової конференції присвячена пам'яті професора К. Г. Федорова, 2-4 черв. 2006 р., м. Запоріжжя. – С. 12-15.
11. *Окіншевич Л.* Історія дослідження українського права / Л. Окіншевич // Енциклопедія українознавства. Загальна частина. – Мюнхен, Нью-Йорк, 1949. – Т. 2. – С. 630-632. – режим доступу <http://litopys.org.ua/encycl/eui054.htm>
12. *Олійник О.* Мова русів у фінікійській та етрусській епіграфіці, 10 ст. до Хр.-3 ст. н.е. (до основ української епіграфіки) [Текст] : монографія / Олександр Олійник. – [Б.м. : б.в., 2014]. – 208 с.
13. *Петрик А.* Андрій Яковлів (1872-1955): нариси життя та діяльності / А. Петрик // Український історичний збірник – 2011. – Вип. 14. – С. 261-270.
14. *Потульницький В.* Історія української політології (Концепції державності в українській зарубіжній історико-політичній науці) / В. Потульницький. – К.: Либідь, 1992. – 232 с.
15. *Правда Руська Ярослава Мудрого: початок законодавства Київської русі:* навч. посіб./ уклад.: Г. Г. Демиденко, В. М. Єрмолаєв. – Х.: Право, 2014. – 344 с.
16. *Правовий звичай як джерело українського права IX–XIX ст.* / За ред. І. Б. Усенка. – К.: Наукова думка, 2006. – 280 с.
17. *Сворак С. Д.* Політико-правова думка України XIX – XX століть про народовладдя: монографія / С. Д. Сворак. – Івано-Франківськ, 2015. – 376 с.

18. *Скуратович І. М.* А. Яковлів – визначний дослідник Переяславського договору / І. М. Скуратович // Форум права. – 2016. – №2. – С. 208-211.
19. *Українська культура: Лекції за редакцією Дмитра Антоновича/* упор. С. В. Ульяновська; вст. ст. І. М. Дзюби; перед. слово М. Антоновича; Додатки С. В. Ульяновської, В. І. Ульяновського. – К. : Либідь, 1993. – 592 с.
20. *Центральний державний архів вищих органів влади та управління України*, Ф. 3695., Оп.1., Спр. 56., 284 арк.
21. *ЦДАВО України*, Ф. 3695., Оп.1., Спр. 90., 278 арк.
22. *ЦДАВО України*, Ф. 3695., Оп.1., Спр. 57., 120 арк.
23. *Яковлів А.* Історія джерел українського права / А. Яковлів // Енциклопедія Українознавства. Загальна частина. – Мюнхен, Нью-Йорк, 1949. – Т. 2. – С. 633-636. - Режим доступу: <http://litopys.org.ua/encycl/eui055.htm>

Токарчук О. В. Між природним і позитивним правом: українська державність княжої доби у правничо-політичній думці 20-40-х рр. ХХ ст.

У статті проаналізовано погляди українських емігрантів, правників за освітою, науковий доробок яких присвячений правовому стану української державності в різні історичні періоди. Визначено, що результатами наполегливої творчої діяльності С. Дністрянського, Р. Лашенка, С. Шелухіна, А. Яковліва та інших стала численна кількість праць, в яких відображено концептуальні вчення інтелектуалів щодо історії звичаєвого права, становлення писаного права.

Ключові слова: С. Дністрянський, Р. Лашенко, С. Шелухін, А. Яковлів, «Руська правда», звичаєве право, український народ.

Токарчук О. В. Между естественным и позитивным правом: украинская государственность княжеских веков в юридико-политической мысли 20-40-х гг. ХХ в.

В статье проанализированы взгляды украинских эмигрантов, юристов по образованию, научный потенциал которых посвящен правовому положению украинской государственности в различные исторические периоды. Определено, что результатами упорной творческой деятельности С. Днистрянского, Р. Лашенка, С. Шелухина, А. Яковлива и других стало многочисленное количество работ, в которых отражены концептуальные учения интеллектуалов по истории права, становлению писаного права.

Ключевые слова: С. Днистрянский, Р. Лашенко, С. Шелухин, А. Яковлев, «Русская правда», право, украинский народ.

Tokarchuk O. Between absolute and positive law: the Ukrainian statehood of the principality in a legislative and political thought of the 20-40th of the 20th century.

In article views of the Ukrainian emigrants are analyzed, lawyers by training, the scientific potential of which is devoted to a legal status of the Ukrainian statehood during various historical periods. It is defined that results of persistent creative activities S. Dnistriansky, R. Lashchenk, S. Shelukhin, A. Yakovliwa and others there were a large number of works in which conceptual doctrines of intellectuals on law history, formation of the hand-written law are reflected.

Key words: S. Dnistriansky, R. Lashchenko, S. Shelukhin, A. Yakovlev, «The Russian truth», common law, Ukrainian people.